

5. Визначте кількість слів в почутих реченнях.
 6. Скажіть, які із наведених речень не мають смислу в слідуючих ситуаціях.
 7. Вкажіть граматичну форму, яку потрібно використати в слідуючих українських реченнях.
 8. Прослухайте пари речень і вкажіть те, яке відповідає перекладу, даному на карточці.
 9. Укажіть номер ситуації, в якій допущена помилка у вживанні граматичної форми.
 10. Виразіть згоду чи відказ, використовуючи одну із двох поданих вам граматичних форм.
- Пропоновані вправи будуть сприяти кращому сприйманню аудіотекстів.

Використана література:

1. Леонтьев А.Н. Обучение как проблема психологии. – Вопросы психологии, 1957, № 1, С. 3-17.
2. Андриевская В.В. Психологические особенности формирования грамматических обобщений на начальном этапе обучения иностранному языку. – Дис. канд. психологических наук. – Киев, 1988. – 150 с.
3. Sachs S.S. Memory in reading and listening to discourse // Memory and Cognition. – 1974. – N 2. – P. 95-100.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002.
5. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. – Київ: Фірма “ІНКОС”, 2002.
6. Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько, С.И.Петрова. Настольная книга преподавателя иностранного языка. – Минск: Вышэйная школа, 2001.

Аннотація

В статъе представлены психологические основы восприятия аудиотекстов студентами неязыковых вузов. Указаны основные фонематические, лексические и грамматические трудности аудирования. Предложен ряд упражнений, способствующих развитию речевого фонематического слуха и формированию грамматических языковых навыков.

Шейко Г.Д.

ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проблема відповідальності набула сьогодні особливу значущість у зв'язку з критичним станом сучасного світу. Усунення критичного стану залежить від людей, від їх активних цілеспрямованих відповідальних дій. Тому особливо зростає значення моральних цінностей особистості, які виступають специфічними регуляторами її поведінки у всіх сферах суспільного життя. Проблема морального розвитку, особливо відповідальності, одна за найважливіших як для психолого-педагогічних наук, так і для соціальної практики.

Проблема відповідальності особистості багатоаспектна, вона досліджувалась ученим-філософами, психологами, соціологами, педагогами.

Філософський аспект відповідальності представлений у працях Платона, Аристотеля, Канта, Сартра, Ф. Франкла, Г. С. Сковороди, С. Ф. Аксімова, Р. І. Косолапова, О. Ф. Плахотного, В. І. Сперанського, О. Г. Спіркіна та багатьох інших і стосується співвідношення об'єктивної необхідності та реальної свободи. Ще один напрям розгляду відповідальності у філософському контексті полягає у поєднанні її із поняттям обов'язку.

Історико-педагогічні аспекти відповідальності досліджували Я. А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, К. Д. Ушинський, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, В. О. Горбачова, З. М. Борисова ті інші.

Досліджуючи проблеми відповідальності, психологи І. Д. Бех, Т. Г. Гаєва, С. Б. Сяканов, А. В. Лопуховська, Т. В. Морозкіна, М. В. Савчин вважають, що вона є характеристикою ставлення особистості до людей і визначають її як системну якість, завдяки сформованості якої людина стає здатною усвідомлювати віддалені наслідки своїх вчинків, у неї розвивається висока сензитивність до моральних ситуацій.

Розглянемо прояв цієї якості в дітей молодшого шкільного віку. Серед показників відповідальності цієї вікової групи К. О. Клімова виділяє: 1) усвідомлення дитиною необхідності і важливості виконаних доручень, що мають значення для інших; 2) спрямованість дій на успішне виконання доручених завдань (дитина вчасно починає роботу, намагається перебороти труднощі, доводить справу до кінця й ін.); 3) емоційне переживання завдання, його характеру, результату (задоволена, що дали серйозне доручення, турбується за успіх, відчуває задоволення від успішного виконання, переживає за оцінки інших); 4) усвідомлення необхідності відповідати за виконання дорученої справи.

Змусити школяра бути відповідальним неможливо, оскільки моральні норми суспільства включаються у саморегуляцію поведінки тільки тоді, коли вони стають внутрішнім законом, суб'єктивно значущим набуттям особистості. Це можливо лише за умови входження індивіда в цей процес як активного суб'єкта.

Велике коло дослідників розглядає відповідальність, як стійку характеристику суб'єкта, стабільну рису особистості. У молодшому шкільному віці ця якість знаходиться в процесі формування. Цей процес залежить від того, як розвивається й ускладнюється діяльність дитини. Доцільно розглядати прояв відповідальності у молодших школярів окремо в різних видах діяльності. Дослідження показали, що відповідальність виявляється в молодшому шкільному віці переважно в ігровій діяльності, потім – у трудових діях, і тільки на третьому місці у міру формування позиції школяра, – у навчальній діяльності.

Наші дослідження дозволили діагностувати появу відповідальності у молодших школярів у навчальній діяльності.

З метою виявити уявлення дітей про відповідальність нами були проведена бесіда з дітьми початкових класів. Результати показали наступне. Більшість дітей не мають правильного і чіткого уявлення про відповідальність і про те, якого учня можна назвати відповідальним. Слово відповідальність учні розуміють буквально, т.б. „де означає відповідати на уроці, біля дошки, вчителю”. Значна кількість дітей взагалі не змогла пояснити значення цього слова. Синонімом слова „відповідальний учень” виступали слова „відмінник”, „не порушує дисципліну”, „добрий”, „допомагає дорослим”. Найбільш поширені відповіді на питання: „За що ти відповідаєш у своєму житті?” такі: „гарно поводитись на уроках”, „слухати батьків”, „відповідаю за виконання домашніх обов’язків”, а 50% учнів не змогли дати відповідь на це запитання. При з’ясуванні інстанцій відповідальності молодших школярів було виявлено, що у дітей переважає зовнішня інстанція відповідальності. 55% учнів назвали інстанцією відповідальності батьків, 20% – вчителів, 15% – не відповіли на це питання, 5% – інстанцією відповідальності називають своїх товаришів і 5% відповіли що ні перед ким не відповідають. Таким чином, ми бачимо, що молодші школярі ще не виділяють внутрішню інстанцію відповідальності (власну совість).

На наступному етапі дітям було запропоновано оцінити свій рівень відповідальності, поставити себе на одну з п’яти сходинок драбини (методика „Самооцінка вольових якостей”). Рівні відповідальності визначають так: 5 балів – високий рівень; 4 бали – середньо-високий, 3 бали – середній рівень; 2 бали – середньо-низький рівень; 1 бал – низький рівень відповідальності. В результаті проведення цього дослідження ми отримали такі результати: 45,4% учнів високо оцінюють прояв цієї якості і ставлять себе на найвищу сходинку драбини. Ми попросили пояснити, чому обрана саме ця сходинка, і одержали відповіді: „Я відмінниця”, „Так мама сказала”, „Учитель завжди хвалить мене”. В оцінці своїх особистісних якостей учні молодшого шкільного віку орієнтуються на думку дорослих людей. 25, 69% обстежуваних учнів поставили себе на 4 сходинку: „Я відповідальна, але іноді можу бути невідповідальною”, „Сьогодні одержала погану оцінку з контрольної роботи”. На 3 сходинці (середній рівень відповідальності) розташувалися 10,25% учнів. На 2 сходинці – 10,11% обстежуваних учнів. І тільки 8,45% учнів оцінюють свій рівень прояву відповідальності як низький, ставлять себе на першу сходинку драбинки: „Я забуваю зошити вдома”, „Люблю грати на комп’ютері, а треба учити уроки”, „Не прибираю у своїй кімнаті”.

Одночасно вчителю пропонувалось оцінити прояв відповідальності учнів за 5-бальною шкалою. Якщо учень проявляє відповідальність у навчальній діяльності практично завжди, то він отримує 5 балів, не завжди, але досить часто – 4 бали, іноді проявляє, іноді ні – 3 бали, дуже рідко – 2 бали, не проявляє зовсім – 1 бал. Порівняльний аналіз уявлень дітей про власний рівень сформованості відповідальності і співвіднесення їх з оцінкою дорослих дозволяє виявити наскільки критично молодші школярі підходять до оцінки своєї відповідальності.

У випадку співпадання оцінки учня і вчителя, ми можемо говорити про адекватну самооцінку відповідальності. При оцінці учнем своєї якості вище, чим оцінив учитель, слід говорити про неадекватну, завищену самооцінку. У випадку, якщо оцінка учня нижче, чим оцінка вчителя, ми говоримо про неадекватну, занижену самооцінку відношення до допущених помилок, труднощів у навчальній діяльності. Занижена самооцінка може сигналізувати про те, що дитина не бачить своїх успіхів, у всіх ситуаціях почуває себе „поганою”, безвідповідальною. На уроках такий учень рідко виявляє ініціативу, самостійність, навчається з великою напругою. Майже половина учнів поставили себе на найнижчу сходинку драбинки, не виявили відповідальність реально в методиці „Завдання з п’ятниці на понеділок”. Однак не дуже занижена самооцінка може змусити людину підвищити вимоги до себе, змусити її більше працювати над собою.

Завищена самооцінка також може гальмувати прояв відповідальності у учнів початкових класів. З усіх дітей із завищеною самооцінкою в нашому положенні тільки 50% виявляють відповідальність реально. Такі учні впевнені у своїх силах, легко відносять невдачі за рахунок зовнішніх обставин. На питання, чи хочуть вони стати відповідальними людьми, ці учні відповідали: „Я й так відповідальний”, „Не знаю, я учуся добре”. Вони не задумуються про можливості особистісного росту, впевнені у своїх силах, легко відносять невдачі за рахунок зовнішніх обставин.

Адекватна самооцінка дозволяє дитині побачити свої позитивні і негативні сторони, визначити, над чим їй необхідно попрацювати, створює можливості для самовдосконалення. 90% учнів з адекватною самооцінкою відповідальності реально виявляють цю якість у навчанні. Можна зробити висновок, що самооцінка відповідальності зв’язана з реальним проявом цієї якості в молодшого школяра. Можливо, формування самооцінки в учнів є одним з прийомів розвитку відповідальності.

Реальний прояв відповідальності в молодших школярів у навчальній діяльності дозволила виявити методика „Завдання з п’ятниці на понеділок”. У п’ятницю, після уроків, учню було запропоновано скласти і розв’язати приклади на вивчене правило і принести їх у понеділок. У призначений термін учитель попросив учнів здати виконані роботи. Школярі розділилися на три групи: 1) учні, що виконали завдання в термін; 2) учні, що виконали завдання пізніше призначеного терміну (у вівторок, у середу); 3) учні, що не виконали завдання. Таким чином можна зробити висновок про рівень сформованості відповідальності. В учнів першої групи він досить високий, у другій – середній, у третьої – низький.

Як показали результати дослідження, завдання учителя виконали тільки 34,68% учнів молодшого шкільного віку (високий рівень відповідальності). Вони розуміють значимість і важливість навчання, охоче виконують шкільні обов’язки, серйозно відносяться до вимог учителя. Це переважно діти других класів. Учні, що не виконали завдання в термін, дуже переживали, намагалися знайти пояснення тому,

що трапилося: „я зробив, але забув зошит”, „допомагав мамі, не встиг”. Однак тільки 25,82% учнів вибірки здали свої роботи наступного дня (середній рівень відповідальності). Тут переважали учні перших і других класів, і незначна кількість третьокласників. 39,5% обстежуваних взагалі забули про завдання (низький рівень відповідальності). Ці учні, покладаючись на свою пам'ять, не записували завдання в щоденник, неодноразово обіцяли принести роботу завтра, запитували вчителя, чи буде виставлена оцінка за її виконання. Причину невиконання вони намагалися шукати в зовнішніх обставинах, а не в собі самих. Жодна дитина з низьким рівнем відповідальності не назвала саму себе як причину, через яку не було виконане завдання. У цій групі переважали учні третіх класів і незначна кількість першокласників.

Резюмуючи вище викладене, можна зробити деякі висновки:

1. Учні молодшого шкільного віку недостатньо чітко усвідомлюють, що таке „відповідальність”, „відповідальний учень”, не завжди правильно оцінюють прояв цієї якості в себе.

2. Відповідальність у молодшому шкільному віці є недостатньо сформованою якістю. У нашій вибірці лише 34,68% учнів готові виконувати вимоги учителя одразу і до кінця.

3. Самооцінка відповідальності впливає на реальний прояв цієї якості.

4. Дослідження дозволили простежити тісний зв'язок між проявом відповідальності й успішністю школярів.

Використана література:

1. Веденов А.В. Воспитание воли школьника в процессе учебной деятельности. – М., 1957.
2. Климова К.А. О формировании ответственности у детей 6-7 лет. – В кн.: Формирование коллективных взаимоотношений у детей старшего дошкольного возраста. – М., 1968.
3. Муздыбаев К. Психология ответственности. – Л., 1983.

Аннотация

В статье представлены некоторые теоретические аспекты проблемы ответственности. По результатам исследования анализируются психологические особенности ответственности младшего школьника в учебной деятельности.